

اشعار فرمالیستی زن معاصر فارسی و عربی

دکتر زینب خطیبی

سرشناسه: زینب، خطیری، ۱۳۶۵-

عنوان: اشعار فرمالیستی زن معاصر فارسی و عربی

نام پدیدآور: زینب خطیری؛ ویراستار، غلامرضا ایمانی

مشخصات نشر: تهران: ویهان، ۱۴۰۱

مشخصات ظاهری: ۳۳۰ ص.: مصور، جدول

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۵۰-۱۷۲-۳

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۹۸-۳۰۰

موضوع: شکل‌گرایی (ادبیات)

موضوع: Formalism (Literature)

موضوع: زنان شاعر ایرانی

موضوع: Women poets, Iranian

موضوع: زنان شاعر عرب

موضوع: Women poets, Arab

رده بندی کنگره: PN۹۸

رده بندی دیویی: ۸۰۱/۹۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۶۹۲۶۰

عنوان کتاب	: اشعار فرمالیستی زن معاصر فارسی و عربی
ناشر	: انتشارات ویهان
مولف	: دکتر زینب خطیری
ویراستار	: غلامرضا ایمانی
صفحه آرا	: زینب خطیری
طراح جلد	: زینب خطیری
شمارگان	: ۱۰۰ جلد
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۵۰-۱۷۲
نوبت چاپ	: اول
چاپ و صحافی	: آسمان سر
ناظر چاپ	: محمد دستری
قیمت	: ۱۵۰.۰۰۰ تومان

حق معنوی برای نویسنده محفوظ ، حق چاپ و نشر بطور دائم برای ناشر محفوظ می باشد

دفتر پخش: تهران، خیابان ستارخان، خیابان شادمهر، کوچه فعالی، پلاک ۱

شماره های تماس: ۰۹۱۶۸۳۷۱۵۲-۶۶۱۷۵۷۹۱-۰۹۱۲۵۲۷۹۲۴۸

پیشگفتار

تقدیم به ساحت مقدس یگانه منجی عالم بشریت حضرت مهدی (عج) که ظهورش روشنی‌بخش جهان و دل‌های جهانیان خواهد شد. چرا که خداوند متعال در قرآن کریم، تحقق عدالت و امنیت و از بین رفتن حزن و ترس در پرتو حکومت عدالت‌گستر مهدوی را به انسان وعده داده است.

در این رهگذر بعد از حمد و ستایش خداوند متعال که به من توفیق انجام این پژوهش را عطا فرمود، بر خود لازم می‌دانم بدین‌وسیله مراتب سپاس و قدردانی خود را از تمامی کسانی که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در به ثمر نشستن این پژوهش مرا مرهون مساعدت و همکاری خود نمودند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنم.

آنچه در این کتاب گرد آمده است حاصل غور در تصاویر شاعرانه و نقد بر پایه‌ی دیدگاهی زنانه است. ادبیات هر سرزمینی منعکس‌کننده اوضاع و احوال اجتماعی آن سرزمین است. زنان همواره در مسائل سیاسی و فرهنگی و اجتماعی یک کشور از قلم‌الایام تا به امروز نقش به سزایی را از پشت پرده بر عهده داشته‌اند. ایشان علیرغم نقش پر رنگ خویش در مسائل ذکر شده با شعر سرایی نیز خوش درخشیده‌اند؛ شاعره‌های معاصر فارسی چون پروین اعتصامی، فروغ فرخزاد، سیمین بهبهانی و طاهره صفارزاده و شاعره‌های معاصر عرب چون نازک الملائکه، غادة السَّمان و سعاد الصباح نیز از این امر مستثنا نیستند.

بحث زیبایی‌شناسی توسط دو گروه دنبال می‌شود: گروه اول فلاسفه و گروه دیگر هنرمندان و منتقدان هستند. زیبایی هر آن چیزی است که توجه آدمی را به خود جلب می‌کند؛ با این حساب می‌توان گفت که ادبیات همان هنر خلق زیبایی‌ها به‌وسیله کلمات است که به دو صورت شعر و نثر تقسیم شده است.

فرمالیسم پرنفوذترین جنبش قرن ۲۰ و مکتبی در نقد و نظریه ادبی و نوعی روش نگاه کردن به ادبیات است. هر شعر تصویری از زندگی و ساختارهای درون آن به همان پیچیدگی و تنش

زندگی است. بحث فرمالیسم در سال ۱۹۱۴ توسط نویسندگان روسی آشکار شد و در نهایت منجر به کشف قواعد ساختاری فرم‌های ادبی گردید. حال آنکه فرمالیسم در ایران به شرح و تفصیل مواردی همچون قافیه، عروض و صنایع شعری بسندگی نموده است.

هدف فرمالیست‌ها در گرو مصون نگه داشتن ادبیات از آسیب نقدهای سلیقه‌ای است. «صورت‌گرایان بر استقلال پژوهش ادبی تأکید داشتند و در روش‌شناسی خود صرفاً برای آن نتایج نظری و ادبی، اعتباری قائل بودند که از بررسی زمینه‌های تاریخی پیدایش اثر یا از شناخت منش روانی مؤلف» (احمدی، ۱۳۷۰: ۴۳)

مفهوم فرمالیسم با نظریات فرمالیستی (شکل و ساختار تنظیم و هماهنگ شده‌ی یک اثر ادبی) و بازتاب آن در بالندگی ادبیات کشور بالآخرص نظم تأثیر بسزایی دارد و هم اینکه بررسی ادبیات دو ملت فارسی و عربی‌نویسان در دو زمینه ملی و جهانی مزید بر علت گردیده است تا با ادبیات عرب و اسلامی و عربی‌نویسان اشتقاق و اشتقاق از ادبیات فارسی و اسلامی و عربی‌نویسان که آثار شاعران زن معاصر فارسی و عربی در نظام از نظریه‌های ادبی برای آفرینش معانی جدید در اشعارشان مقایسه شود.

همواره اهداف حاصل از نوشتار این کتاب بدین گونه خواهد بود:

مقایسه آثار شاعران زن معاصر فارسی و عربی در استفاده از نظریه‌های ادبی برای آفرینش معانی جدید در اشعار خود؛ مقایسه فرمالیستی آثار زنان شاعر معاصر فارسی با زنان شاعر معاصر عربی؛ بررسی اصول فرمالیستی موجود در آثار شاعران معاصر زن فارسی و عربی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
۱	درآمد
۱	ادبیات معاصر
۲	ادبیات تطبیقی
۴	کتب داخلی
۸	کتب خارجی
۱۴	شعر
۱۵	شعر معاصر فارسی
۱۶	شعر معاصر عرب
۱۷	ویژگی‌های شعر معاصر
۱۹	محتوا در شعر معاصر
۲۱	زن و زبان
۳۲	زن و ادبیات
۳۹	تاریخ شعر زنان
۵۱	زن و شعر
۵۲	مکاتب ادبی
۵۳	فمینیسم و ادبیات
	فصل دوم: بررسی فرمالیسم و ویژگی‌ها و انواع آن
۶۳	درآمد
۶۶	تقسیم‌بندی زبان‌های مختلف جهان از لحاظ زبان‌شناسی
۶۷	اقسام زبان‌شناسی
۶۸	دسته‌بندی زبان‌های طبیعی
۶۸	شاخه‌های اصلی علم زبان‌شناسی

۶۹	آواشناسی
۷۰	واج‌شناسی
۷۰	زیان‌شناسی از دیدگاه سوسور
۷۱	نشانه‌شناسی
۷۲	سبک‌شناسی
۷۳	تبارشناسی فرمالیسم
۷۶	آشنایی با فرم و فرمالیسم
۷۶	فرم چیست؟
۷۷	فرمالیسم چیست؟
۷۷	نگاه علم گرایانه (فرم یا محتوا)
۷۸	انواع فرمالیسم
۸۱	فرمالیسم در عرصه هنر
۸۲	فرمالیسم در ادبیات
۸۲	فرمالیسم در نثر
۸۳	فرمالیسم در شعر
۸۳	اهداف فرمالیسم
۸۴	مؤلفه‌های ادبی فرمالیسم
۸۴	آشنایی‌زدایی
۸۹	آشنایی‌زدایی در زبان عربی
۹۱	ادبیّت
۹۲	برجسته‌سازی
۹۳	هنجار افزایی (قاعده افزایی)
۹۴	فرا هنجاری (هنجار گریزی)
۹۶	هنجار گریزی واژگانی (صرفی)
۹۶	هنجار گریزی نحوی
۹۷	هنجار گریزی آوایی یا واجی

۹۷	هنجار گریزی نوشتاری
۹۷	هنجار گریزی معنایی (مخالف خوانی)
۹۷	هنجار گریزی گویشی (لهجه‌ای)
۹۸	هنجار سبکی
۹۸	هنجار گریزی زمانی (باستان‌گرایی)
۹۹	شاخه‌های فرمالیسم
۹۹	فرمالیسم روسی
۹۹	نئوفرمالیسم
۱۰۰	فرمالیسم آمریکایی
۱۰۰	ساختارگرایی
۱۰۱	فرمالیسم در ایران و کشورهای عرب
۱۰۳	نظریه‌های موجود در نقد یک اثر هنری
۱۰۴	نظریات فرمالیست‌ها
۱۰۵	نظریه‌ی کلایو بل
۱۰۵	نظریه بوریس آخن باوم
۱۰۶	نظریه ویکتور شک洛夫سکی
۱۰۷	نظریه رومن یاکوبسن
۱۰۹	نظریه نیکلاس لومان
۱۱۰	نظریه جفری لیچ

فصل سوم: معرفی شاعره‌های معاصر فارسی و عربی

۱۱۱	درآمد
-----	-------

بخش اول: شاعران زن معاصر فارسی

۱۱۶	شمسی کسمایی (۱۳۴۰-۱۲۶۲)
۱۱۶	زبان شعر کسمایی
۱۱۷	ژاله قائم‌مقامی (۱۳۲۶-۱۲۶۲)
۱۱۷	زبان شعر قائم‌مقامی

۱۱۸.....	پروین اعتصامی (۱۳۲۰-۱۲۸۵)
۱۱۹.....	زبان شعر اعتصامی
۱۲۲.....	ژاله اصفهانی (۱۳۸۶-۱۳۰۰)
۱۲۳.....	زبان شعر اصفهانی
۱۲۷.....	سیمین بهبهانی (۱۳۹۳-۱۳۰۶)
۱۲۷.....	زبان شعر بهبهانی
۱۲۹.....	کتاب سیمین بهبهانی
۱۳۰.....	فروغ فرخزاد (۱۳۴۵-۱۳۱۳)
۱۳۰.....	آثار فروغ
۱۳۱.....	زبان شعر فرخزاد
۱۳۲.....	طاهره صفار زاده (۱۳۸۷-۱۳۱۵)
۱۳۳.....	زبان شعر صفار زاده
۱۳۴.....	آثار طاهره صفار زاده
۱۳۴.....	زبان شعر طاهره صفار زاده
۱۳۵.....	ترجمه قرآن صفار زاده
۱۳۵.....	سپیده کاشانی (۱۳۷۱-۱۳۱۵)
۱۳۵.....	آثار کاشانی
۱۳۶.....	زبان شعر کاشانی
۱۳۷.....	پروین دولت‌آبادی (۱۳۸۷-۱۳۰۳)
۱۳۷.....	آثار دولت‌آبادی
۱۳۷.....	زبان شعر دولت‌آبادی

بخش دوم: شاعران زن معاصر عربی

۱۴۱.....	مىّ زیاده (۱۹۴۱-۱۸۸۶)
۱۴۲.....	تألیفات مىّ زیاده
۱۴۳.....	زبان شعر مىّ زیاده
۱۴۴.....	فَدوی طوقان (۲۰۰۳-۱۹۱۷)

۱۴۴.....	زبان شعر فدوی طوقان.....
۱۴۵.....	اشعار فدوی طوقان.....
۱۴۶.....	نازک الملائکه (۲۰۰۷-۱۹۲۳).....
۱۴۶.....	آثار نازک الملائکه.....
۱۴۷.....	زبان شعر الملائکه.....
۱۴۷.....	غادة السَّمان (....-۱۹۴۲).....
۱۴۹.....	مجموعه اشعار السَّمان.....
۱۴۹.....	مجموعه داستان‌های کوتاه السَّمان.....
۱۴۹.....	مجموعه رمان‌های السَّمان.....
۱۵۰.....	زبان شعر السَّمان.....
۱۵۰.....	سعاد الصباح (....-۱۹۴۲).....
۱۵۰.....	آثار و تألیفات ادبی سعاد الصباح.....
۱۵۱.....	مجموعه مقالات الصباح.....
۱۵۱.....	کتاب تألیفی الصباح در زمینه ی اقتصاد.....
۱۵۲.....	آثار علمی پژوهشی سعاد الصباح.....
۱۵۳.....	زبان شعر سعاد الصباح.....

فصل چهارم: بررسی فرمالیستی اشعار شاعره‌های معاصر فارسی و عربی

بخش اول: تحلیل فرمالیستی نمونه‌ای از اشعار شاعران زن معاصر فارسی

۱۵۵.....	شمس کسمایی.....
۱۵۷.....	ژاله قائم‌مقامی.....
۱۶۰.....	پروین اعتصامی.....
۱۶۶.....	ژاله اصفهانی.....
۱۷۰.....	سیمین بهبهانی.....
۱۷۳.....	فروغ فرخزاد.....
۱۷۹.....	طاهره صفارزاده.....
۱۸۱.....	سپیده کاشانی.....

۱۸۵..... پروین دولت‌آبادی

بخش دوم: تحلیل فرمالیستی نمونه‌ای از اشعار شاعران زن معاصر عربی

۱۸۷..... می‌زیاده

۱۸۸..... فدوی طوقان

۱۹۲..... نازک الملانکه

۱۹۶..... غادة السمان

۱۹۸..... سعاد الصباح

بخش سوم: بررسی فرمالیستی مضامین اشعار شاعره‌های معاصر فارسی و عربی

۲۰۷..... زن

۲۰۸..... آزادی زن

۲۱۱..... برای زن

۲۱۵..... از راج زن

۲۱۶..... سانسکه

۲۱۹..... مرد

۲۲۳..... عشق

۲۲۴..... عشق به وطن

۲۲۹..... عشق به مظاهر طبیعت

۲۳۳..... بیان حال خود

۲۳۵..... جنگ

۲۳۷..... عرفانی و مذهبی

بخش چهارم: بررسی فرمالیستی اشعار شاعره‌های معاصر فارسی و عربی

۲۳۹..... زبان شعر و کارکردهای آن

۲۴۰..... لغزشگاه‌های زبانی

۲۴۰..... ضعف تألیف

۲۴۱..... کژتابی یا ابهام

۲۴۳..... حشو